

(Фајненшел тајмс, 21.6.2010)

Током неколико последњих месеци речи “Европа“ и “криза“ биле су нераздвојни сапутници. Прво је широм Европске уније дошло до претеће кризе [државних дугова](#). А сада видимо спектакл у коме се најчувеније европске фудбалске нације неспретно тетурају на Светском првенству. Италија – неспособна да победи Нови Зеланд, Енглеску кочи Алжир, а Француску понижава Мексико.

Поред економских и спортских недаћа, Европа пати и од дубље слабости. Модерна ЕУ потиче од Римског уговора из 1957. године. То значи да је данас навршила 53 године – а то је уобичајен узраст за кризу средњег доба. И заиста, ЕУ показује све знаке паралишућег губитка смисла свог циља.

Оснивачи ЕУ су били апсолутно сигурни у свој циљ – мир у Европи. Али, последњи од важних европских политичара који је искрено веровао да је покретач ка европском јединству питање рата и мира вероватно је био Хелмут Кол, немачки канцелар, који је надгледао уједињавање сопствене државе, а затим је агитовао за стварање јединствене европске монете.

Шездесет пет година после рата мали број европских политичара и бирача још увек верује да је “све тешње јединство“ у Европи заиста неопходно за очување мира. Када је холандски премијер покушао да употреби тај аргумент у кампањи за предложени устав ЕУ 2005. године, претрпео је подсмех и пораз.

Проевропљани су испробавали многе потезе како би дали Унији нови смисао. Ако мир више није приоритет, како онда стоји ствар са успехом и обиљем? Типични пројекти ЕУ – као што су стварање јединственог тржишта и јединствене монете –пропагирани су са циљем да се Европа учини богатијом. Европска левица не намеће економски раст сам по себи, него заговара пре свега очување јединственог европског социјалног модела, са циљем да свим грађанима пружи основу за пристојан живот – од бесплатне здравствене заштите до минималних прихода.

Неки други пак имају и шира гледишта. Они тврде да ЕУ, прихватајући нове чланице, треба да ради на ширењу демократских идеја и владавине „чистих руку“ широм европског континента. Од 1995. до 2007. године ЕУ се повећала са 12 на 27 чланова.

Друга школа мишљења гледа још и шире и тврди да Европа сада треба да зрачи снагом. Узети заједно, грађани ЕУ сада чине свега 11% светског становништва, а сматра се да ће тај број кроз 50 година опасти на око 6%. Они тврде да ће европске нације бити у стању да бране своје интересе у свету само ако јединствено говоре и делају.

А има и таквих – а то су нарочито Енглези, који кажу да ЕУ треба да заборави на грандиозне и апстрактне визије, а да се уместо тога усредсреди на практичне предности које може да пружи обичним Европљанима: путовања без пасоша, јефтиније телефонске позиве и стипендије за студије.

Очигледан одговор је да Европа треба да обухвата све то: мир, просперитет, ширење демократије, заштиту европског социјалног модела, одбрану интереса Европе у свету, као и да пружа практичне предности и користи.

То лепо звучи. Али, незгода је у томе да су многи од ових племенитих циљева, када се боље погледа, доста контроверзнији но што то изгледа – па чак и да су узајамно контрадикторни. Браниоци европског “социјалног модела” били су згрожени тиме што је ширење ЕУ значило да су радници богатијих држава западне Европе постали изложени конкуренцији новодошавших у ЕУ са нижим надницама. “Пољски водоинсталатер” је постао невероватно страшило у Француској, а политичари Британије дошли су до открића да је масовна имиграција из ЕУ непопуларна код многих њихових бирача.

После финансијске кризе, ни усавршавање јединственог тржишта ЕУ више није опште добро. Напротив, “либерализација” је за многе политичаре постала непристојна реч.

Давање Европи веће улоге у глобалним питањима такође није сасвим неоспориво. Док с једне стране европске елите говоре о потреби зрачења снагом, бирачи не изгледају сасвим уверени у то. Рат у Авганистану је изузетно непопуларан, а војни буџети су често

први који трпе кресања.

Стварање практичних предности и добити је за обичне Европљане сасвим у реду. Али, ако је “Европа“ на крају крајева само у томе да цене разговора мобилним телефонима буду ниже – кога је брига за њу?

Сада је економска криза додала још једну опаку страну Европиној кризи средњег доба. Унија је као неки средовечни човек чија су сањарења прекинута непријатним сазнањем да није довољно уштедео за пензију и старе дане и да ће морати чешће да једе храну за мачке и псе.

Оптимисти се надају да ће ова тешка времена продрмати Европу из кризе средњег доба; да ће ЕУ наћи ново значење у овим тешкоћама и да ће економска борба створити нове везе солидарности и приморати на темељније интеграције.

Предзнаци, засад, не обећавају много. Ране фазе финансијске кризе су конфронтирале државе, а најжучније речи су разменили Грци и Немци. Неки људи из кризе средњег доба изађу ојачани, виталнији и са новим циљевима. Али други се разведу.